

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

2025-YIL APREL. NAVBATDAN TASHQARI SON

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 441 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 28-fevraldagi 333/5-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ПРИНЦИПЫ ПЕРЕХОДА УЗБЕКИСТАНА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ, СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ	12
Набиев Дилмурод Хамидуллаевич	
YaShIL TEXNOLOGIYALAR VA RAQAMLASH TIRISH TA'SIRIDA MEHNAT BOZORINING TRANSFORMASIYASI	19
Abduraxmanov Kalandar Xo'jaevich	
РОЛЬ ТВОРЧЕСКОГО ТРУДА В ПОВЫШЕНИИ ЕГО ЭФФЕКТИВНОСТИ	26
Гулямов Саидахор Саидахмедович, Икрамов Мурат Акрамович, Очилов Акрам Одилович	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASH MAQSADIDA "YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH ZARURATI	33
O.X. Hamidov, D.Sh. Yavmutov	
ESG-ИНСТРУМЕНТАРИЙ КАК ФАКТОР УСИЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	38
Татьяна Юрьевна Анопченко, Сергей Вадимович Ревунов, Роман Вадимович Ревунов	
TRANSITION OF RUSSIAN REGIONS TO A CLOSED-LOOP ECONOMY	49
Nikonov Sergey Mikhailovich, Ochilov Akram Odilovich, Filipenko Alexander Alexandrovich	
"YASHIL" IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TUZILISHI	53
Navruz-Zoda Baxtiyor Negmatovich	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ДРАЙВЕР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА И МОДЕРНИЗАЦИИ РАБОЧИХ МЕСТ В УЗБЕКИСТАНЕ	59
Зокирова Нодира Каландаровна	
KREATIV IQTISODIYOT VA UNING INDUSTRIYA TURLARINING NAZARIY MASALALARI	64
Mamayunus Pardaev, Obid Pardaev, Akram Ochilov	
EKOLOGIK OMILLARNI HISOBGA OLGAN HOLDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHDA ERISHISH	73
Saidov Muhammadali Hakimovich, Ochilov Akram Odilovich, Esanbekov Diyorbek Mirzabek o'g'li	
INNOVASION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARI KOOPERASIYASINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	81
Raxmatulla Ergashev	
KARTOSHKKA MOSLANUVCHAN NAVLARI TURLI EKISH MUDDATLARI VA MULCHALASHLARDA HOSILDORLIGI HAMDA IQTISODIY SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	86
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Toshpulatova Surayyo Tulqin qizi, Ismayilov Alisher Isroilovich	
YASHIL IQTISODIYOT – INNOVATSION RIVOJLANISHNING KALITI	90
Mirzayev Kulmamat Djanakovich, Usmonov Murodjon Dusmurot o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ» В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	93
Сайёра Насимовна Хамраева	
SABZAVOT (SHIRIN) MAKKAJO'XORI AJRATILGAN MOSLANUVCHAN NAV-DURAGAYLARINI ASOSIY VA TAKRORIY EKINLAR SIFATIDA TURLI MUDDATLARDA YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	97
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Nurillaev Ilhom Xolbek o'g'li, Jabborov Botir Shukurovich	
ZAMONAVIY BOZOR MUNOSABATLARIDA SAVDONI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY JIHATLARI	101
Ivatov Irisbek	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	105
Yadgarov Akram Akbarovich, Abdiyeva Flora Botir qizi	
GREEN ECONOMY: GLOBAL PERSPECTIVE AND UZBEKISTAN'S PATH	110
Dilmurod Mirza-Akhmedovich Rasulev, Dildorakhon Ulugbek kizi Shomuradova	
OLIV TA'LIM XIZMATLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TARG'IB QILISH BO'YICHA XORIY Tajribasi	113
Musayev Bekjon Shukurillayevich	

TURIZM INDUSTRIYASINI BARQAROR STRATEGIK RIVOJLANTIRISHDA QO'LLANILADIGAN USULLAR TAHLILI	116
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
ЗЕЛЁНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ И ФАКТОРЫ ЕГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	120
Орипов Ильхом Абдуллаевич	
Перспективы развития цифровой трансформации в Республике Узбекистан	128
Мусабеков Джорабек Хакимджанович, Воронин Сергей Александрович	
YASHIL IQTISODIYOT – BARQAROR RIVOJLANISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA.....	133
G.Erkayeva	
Barqaror ish o'rinlarini yaratishda yashil iqtisodiyotning o'rni	138
Qo'chqorov G'aybulla Fayzullayevich, Qo'ziyeva Shaxnoza Bozor qizi	
ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	141
Фазлитдин Бахадирович Аминов	
RESPUBLIKADA EKOLOGIK TOZA MAHSULOT YETISHTIRISH ASOSIDA ELEKTRON SAVDONI RIVOJLANTIRISH.....	145
Q. J. Mirzayev, F. F. Ulug'murodov	
Qoraqalpog'istonda sanoatni restruktizatsiyalash va yashil iqtisodiyotni rivojlantirish: muammolar, istiqbollar va statistik tahlillar	150
Abipova Gulmira Salavatdinovna	
CHORVACHILIK XO'JALIKLARINI RIVOJLANTIRISHDA AGLOMERATSIYANING AHAMIYATI.....	153
Xusainov Oybek Jabborovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA STRATEGIYASINING KOMPANIYA UCHUN AHAMIYATI.....	156
Ergashev Toxir Kurbanovich, Toxirova Nigora Zokirjon qizi	
CHORVACHILIK KLASSTERLARI VA AGLOMERATSION RIVOJLANISH: O'ZARO TA'SIR VA SYNERGIYALAR	161
Xusainov Oybek Jabborovich 161	
HUDUDLARNING INNOVATSIYON SALOHİYATINI VAHOLASH	165
J.A. Ismatullayev, A. Do'lanov	
СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	171
Нафасов Тохиржон, Г. П. Эркаева	
Mamlakatimizda ishsizlikni kamaytirishga qaratilgan islohotlar.....	174
Djurayev Olimjon Narkulovich	
USE OF THE ADVANCED EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES OF FARMING AND HOUSEHOLDS....	178
Ochilova Nargiza Akramovna	
SHAHAR AGLOMERATSIYALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	181
Xidayatova Nigora Shorakibovna	
IQTISODIY O'SISHDA MEHNAT MIGRATSIYASINING AHAMIYATI.....	184
Djurayev Olimjon Narkulovich, Saidakbarov Jamshid Ne'matullo o'g'li	
TURIZMNIDA RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	189
Qosimov Jahongir	
РЫНОК ГОСТИНИЧНЫХ УСЛУГ В ТУРИЗМЕ В УСЛОВИЯХ ДИВЕРСИФИКАЦИИ И ДЕМОКРАТИЗАЦИИ ГОСТИНИЧНОЙ ИНДУСТРИИ.....	192
Ташмаматов Садирдин Нажмиддинович	
O'zbekistonda turizm sohasida faoliyat yuritayotgan kadrlar malakasini oshirishda dual ta'limdan foydalanishni boshqarish.....	196
Ochilov Akram Odilovich, Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi	
МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ TASHKILOTLARIDA AUTSORSING XIZMATLARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	201
Nasiba Ergasheva	
KORXONALARDA XODIMLARNI BOSHQARISHNING ASOSIY TAMOYILLARI	207
Djurayev Olimjon Narkulovich, Nurullayeva Vazira O'ktamovna	
ЗЕЛЁНЫЕ ИНВЕСТИЦИИ: ПЕРСПЕКТИВЫ И РИСКИ	211
Номазов Бахром Бобомурадович	

ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ESG В ФИНАНСОВУЮ СФЕРУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	215
Алимова Азиза Шерзатовна	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DIGITAL TECHNOLOGIES ON MANAGEMENT	219
Ergashev Tokhir Kurbanovich, Tohirova Nigora Zokirjon kizi	
ЎЗБЕКISTONNING “YASHIL IQTISODIYOT STRATEGIYASI”NI AMALGA OSHIRISHNING ZARURIYATI VA ISTIQBOLLARI	224
Ergasheva Nazira Muratovna, Soyibov Mirjon Bekjonovich	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УСЛУГ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ, ВЛИЯЮЩИХ НА ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ И КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ	227
Алимова Муниса Юлчиевна	
РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЕЁ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЗНАЧИМОСТИ.....	232
Расулов Нозимжон Набиджонович	
AGLOMERATSIYA VA IQTISODIY O‘SISH: SABAB–OQIBAT ALOQASI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	236
Xidoyatova Nigora Shorakibovna	
KORXONALARNING SOLIQ IDORALARIDA HISOBGA OLINISHIDAN HOSIL BO‘LGAN ORTIQCHA TO‘LOVLARINI VOJXONA TO‘LOVLARIDA HISOBGA OLISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	239
Boykabilov Bahodir Mustafaevich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLARGA INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI	242
Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Bozorov Yashnarbek Xayrulla o‘g‘li	
ORGANIK QISHLOQ XO‘JALIGIDA “IXTISOSLASHTIRILGAN AGROKOOPERATIV” TASHKIL ETISH ORQALI TA‘MINOT ZANJIRI BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH.....	248
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
MAMLAKATIMIZDA OLIY TA‘LIM MUASSASALARINING MOLIYAVIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHI UCHUN ZAMONAVIY HUQUQIY ASOSLARI.....	254
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
TURIZMNING MADANIY-TARIXIY RESURSLARI: ASOSIY TUSHUNCHALAR VA TAMOYILLAR	258
Ruzmanov Dilshod Usmanovich	
BARQAROR TURIZM DESTINATSIYALARINING SIG‘IMINI BAHOLASH METODIKASI.....	262
Ibroximov Nodirbek Xasanovich	
ВОЗОБНОВЛЯЕМЫЕ ИСТОЧНИКИ ЭНЕРГИИ КАК ОСНОВА ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ	266
Хусаинов Равшан Рахимович	
ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ И ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ.....	272
Раимова Муборак Джураевна	
“YASHIL IQTISODIYOT”NING ASOSIY XUSUSIYATLARI	276
Djumayev Asqar Xaydarovich	
RAQAMLI MARKETINGNING ISTE‘MOLCHI XULQ-ATVORIGA TA’SIRI.....	281
Raimova Muborak Jurayevna, Dilmurodov O‘tkir	
HUDUDNING IJTIMOIIY-IQTISODIY SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	287
SH.A. Buriyev	
SAVDO XIZMATLARINING ASOSIY FAOLIYAT KO‘RSATKICHLARI TIZIMINI BAHOLASH.....	291
Muxamedova Aziza Ravshanovna	
YASHIL IQTISODIYOT VA GLOBAL IQLIM O‘ZGARISHI: YASHIL IQTISODIYOTNING IQLIM O‘ZGARISHINI YENGISHDAGI O‘RNI VA GLOBAL HAMKORLIK.....	295
Usmonov Murodjon Xolmurod o‘g‘li, Ulug‘bek Eshmaxmatov	
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА НАЛОГОВОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА.....	299
Абдулов Дамир Рустамович	
ЎЗБЕКISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH ISTIQBOLLARI	305
Yuldashev Shamsiddin Qiyamiddinovich, Boliyeva Baxora Farxodovna	

ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА: КОНЦЕПЦИИ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	308
Туляганова Шахноза Самукджановна	
O‘TA ERTAGI TARVUZNING HIMOYALANGAN JOYLAR UCHUN MOSLANUVCHAN NAV VA DURAGAYLARINI AJRATISH, ULARNI TURLI O‘G‘IT ME‘YORLARIDA HOSILDORLIGI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	311
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Amirov Xamidulla Suyunovich, Umirova Durdona Muqum qizi	
ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПЛОДООВОЩНОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ	315
Уралов Элшод, Вельм М.В.	
DEVELOPMENT STRATEGY AS A MODEL OF PROGRESS IN HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN.....	320
Abdiev Alimardon	
ОСОБЕННОСТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СЕКТОРА ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ И РАЗВИТИЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА.....	322
Мухаммадбобур Салимов	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATI RIVOJLANISHIGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLAR.....	326
Suyunov Jabbor Mahmudovich	
“SALOHIYAT” TUSHUNCHASINING MAZMUNI VA IQTISODIY-IJTIMOY MOHIYATI.....	331
Zoirov G‘olibjon Toshtemir o‘g‘li	
DAVLAT BOSHQARUVIDA SUN‘IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	334
Salimov Muhammadbobur Qodir o‘g‘li	
O‘QUV JARAYONLARINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	337
Tilakov Sherzod	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAMOYILLARI ASOSIDA BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA YASHIL IQTISODIYOTNING AHAMIYATI.....	340
Sattarov Umirzoq, Ro‘ziev Zafar Ikromovich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O‘ZBEKISTONDA SANOAT XOM ASHYOLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH TENDENSIYALARI.....	343
Xazratov Sarvar Ibragimovich	
YURTIMIZDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KADRLAR TAYYORLASHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	348
G‘aniyev Shaxzod Shuhrat o‘g‘li, O‘rinov Diyorbek Xolmo‘min o‘g‘li	
QASHQADARYO VILOYATI O‘QUV MARKAZLARI VA KURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	353
Tilakov Sherzod Akbarovich	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT ISHLAB CHIQRISH VA SOTISH SIFATI HAMDA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNI BOSHQARISH YO‘NALISHLARI.....	357
Ochilov Akram Odilovich, Ziyodullayeva Marjona Alisher qizi	
OMMAVIY TADBIRLAR YORDAMIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: O‘ZBEKISTON VA XALQARO TAJRIBA.....	360
Ibragimov Sardorbek Xusanovich	
Анализ цифровой трансформации и её влияния на привлечение инвестиций в регионы Узбекистана.....	365
Рахмонова Дурдона Хасан кизи	
Korxonalar moliyaviy salohiyatini baholashning statistik tahlili.....	370
M.O. Musurmonova	
DIRECTIONS FOR IMPROVING THE FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM OF THE BANKING SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	377
Kadirov Lutfulla Khalimovich	
PROBLEMS OF EMPLOYMENT IN THE LABOR MARKET OF UZBEKISTAN AND STRATEGIC DIRECTIONS FOR THEIR SOLUTION	381
Sharopov Temirmalik Rustam o‘g‘li	

“YASHIL” IQTISODIYOT TAMOIYILLARI ORQALI QASHQADARYO VILOYATI SANOAT KOMPLEKSINI TAKOMILLASHTIRISH	385
U.Shukurov	
Foreign experiences in attracting investments in service industries	390
Hazratkulov Shahboz Boboqul oqli	
YASHIL IQTISODIYOTDA TA'LIMNING ROLI	394
Babayeva Lola Ibragimovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHI UCHUN DAVLAT TOMONIDAN YARATILAYOTGAN IMKONIYATLAR.....	398
Xudoyorov Azizbek Avaz o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI YAXSHILASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	404
Safarov Sh. S.	
IJTIMOIIY MENEJMENTDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	408
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, Davronova Farangiz	
«Государственный финансовый контроль: Казначейский контроль в бюджетном процессе и перспективы его развития».....	415
Файзуллаева Зилола Равшановна, Д.Х. Пулатов	
YANGI O'ZBEKISTONDA YASHIL RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING ASOSIY JIHATLARI.....	421
Urozoza Shaxlo Hasan qizi, Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH MASALALARI: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	427
Safarov Shoxrux Sattor o'g'li	
PROSPECTS FOR IMPROVING THE EFFICIENCY OF HUMAN RESOURCES IN UZBEKISTAN.....	431
Alimardonova Gulfizoda Alimardon kizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA KAPITAL QO'YILMALAR HISOBINI TO'G'RI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATI	434
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	

RESPUBLIKADA EKOLOGIK TOZA MAHSULOT YETISHTIRISH ASOSIDA ELEKTRON SAVDONI RIVOJLANTIRISH

Q. J. Mirzayev

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
“Raqamli iqtisodiyot” kafedrası professori
mirzayevkulmamat@gmail.com

F. F. Ulug‘murodov

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
“Raqamli iqtisodiyot” kafedrası assistenti farkhod1808@gmail.com
ORCID: 0009-0000-6613-8676

Annotatsiya: Ushbu maqolada mamlakatimizda barqaror rivojlanishni ta‘minlashga xizmat qiluvchi “yashil iqtisodiyot”ni shakllantirishda ekologik toza (organik) mahsulotlar yetishtirish va ularni bozor orqali realizatsiya qilish, shuningdek, elektron savdoning roli tahlil qilingan. Xususan, agrar sohada organik mahsulotlar ishlab chiqarishning hozirgi holati ko‘rib chiqilib, ekologik toza mahsulotlarni sotish yo‘nalishlari ilmiy asosda o‘rganilgan.

Kalit so‘zlar: organik qishloq xo‘jaligi, ekologik toza mahsulot, yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, oziq-ovqat xavfsizligi, elektron savdo, agrooziq-ovqat bozori, innovatsion texnologiyalar, xalqaro standartlar, ekologik me‘yorlar, O‘zbekiston agrar siyosati.

Abstract: This article analyzes the production and marketing of ecologically clean (organic) products as well as the role of electronic commerce in the development of a “green economy” that supports sustainable development in Uzbekistan. The study also evaluates the current state of organic agriculture and scientifically substantiates the strategies for promoting ecologically clean products in the market.

Key words: organic agriculture, ecologically clean products, green economy, sustainable development, food security, electronic commerce, agri-food market, innovative technologies, international standards, environmental norms, agrarian policy of Uzbekistan.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы производства и реализации экологически чистой (органической) продукции, а также роль электронной коммерции как составляющих формирования «зеленой экономики», обеспечивающей устойчивое развитие в Республике Узбекистан. Кроме того, проанализировано текущее состояние органического сельского хозяйства и научно обоснованы направления продвижения экологически чистой продукции на рынке.

Ключевые слова: органическое сельское хозяйство, экологически чистая продукция, зеленая экономика, устойчивое развитие, продовольственная безопасность, электронная коммерция, агропродовольственный рынок, инновационные технологии, международные стандарты, экологические нормы, аграрная политика Узбекистана.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi aholisini yetarli oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta‘minlash maqsadida qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020-2030-yillarga mo‘ljallangan strategiyasi¹ ishlab chiqildi. Ushbu strategiyani amalga oshirishda bir tomondan, qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarishni oshirish imkoniyatlarini ko‘paytirilsa ikkinchi tomondan, respublika aholisi uchun “ekologik toza” mahsulot yetishtirish hajmini oshirishdan kelib chiqib, quyidagi asosiy ko‘rsatkichlarni rivojlantirishga ustuvorlik berilgan:

qishloq xo‘jaligida o‘rtacha mehnat unumdorligi 1,7 barobar oshirish;

mahsulotlarni qayta ishlash ko‘rsatkichi 30 foizga yetkazish (2030-yilga qadar eksport hajmi 20 mlrd AQSh dollariga yetkaziladi);

qishloq xo‘jaligida mehnat unumdorligini oshirish va buning natijasida 2030-yilga borib bir nafar ishchiga bir yilda tarmoqda yetishtirilgan mahsulot qiymatini 6 500 AQSh dollariga yetkazish.

¹ O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020 – 2030-yillarga mo‘ljallangan strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 23.10.2019 yildagi PF-5853-son

BMTning barqaror rivojlanish maqsadida “Ochlikka barham berish, oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash, iste’molni yaxshilash va barqaror qishloq xo’jaligini targ’ib qilish”dan iboratligi aytilgan. Mazkur maqsadning ijrosini ta’minlashda mamlakatimizda bu borada bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilishi belgilab olingan. Xalqaro ekspertlar xulosasiga ko’ra, O’zbekiston o’z mavqeini mustahkamlab 2024-yilda Global ochlik indeksi bo’yicha 127 ta mamlakat o’rtasida 5 dan past ball bilan 22-o’rinni egallab, O’zbekistonda ochlik darajasi past ko’rsatkichga erishgan².

Tahllarga ko’ra jahon aholisining oziq-ovqatga bo’lgan toboro oshib borayotgan ehtiyojini 2050-yilga qadar to’liq qondira olish “Yashil qishloq xo’jaligi” hisobiga amaga oshirish imkoniyatiga ega. Ayniqsa, qishloq xo’jaligining “yashil texnologiyalar”i va usullarini amaliyotga tatbiq etish yordamida kishi boshiga to’g’ri kelayotgan 2800 kkalga teng teng ozuqa birligini 2050-yilga qadar 3200 kkalgacha oshirish mumkin.³ Bularning barchasi respublikada qishloq xo’jaligini barqaror rivojlantirish va bunda ayniqsa “yashil qishloq xo’jaligi” ulishini ekologik toza mahsulotlar xisobiga oshirishni taqozo etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

“Yashil” qishloq xo’jaligini rivojlantirish, shuningdek organik qishloq xo’jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarishni nazariy-uslubiy asoslari takomillashtirish yuzasidan bir qator xorijiy va mahalliy olimlar tadqiqotlar olib borishgan. Jumladan, bu borada chuqur tadqiqotlar olib borgan soha mutaxassisleri tadqiqotlarini keltirish mumkin. Jumladan, A.V.Peshkovaning fikricha “organik qishloq xo’jaligi – bu ishlab chiqarishning texnologik zanjiri bo’lib, unda xomashyoni tayyorlashdan tortib, toki yakuniy mahsulot tayyorlashgacha bo’lgan jarayonlar ekologik standart talablariga mos kelishi joiz”. Bu borada S.A.Xaritonovning ta’kidlashicha “organik, ya’ni inson organizmi uchun zararsiz qishloq xo’jaligi mahsuloti ishlab chiqarishga ta’rif berishga ko’p yondashuvlar mavjud. Organik qishloq xo’jaligiga xos bo’lgan asosiy jixat – bu ishlab chiqariladigan mahsulotning sof, tabiiyligi va ekologik jihatdan tozaligidir”. Shuningdek, M.G.Kolegovga ko’ra “Organik qishloq xo’jaligi agrar ishlab chiqarishni barqaror rivojlantirish imkonini beruvchi usul bo’lib, u barqaror rivojlanish maqsadlarining uchta talabiga mos keladi: iqtisodiy barqarorlik; ekologik barqarorlik va ijtimoiy barqarorlik”. A.Yu.Yegorovni fikricha “organik oziq-ovqat – bu texnogen o’g’itlar, pestitsidlardan foydalanilmaydigan dehqonchilik tizimining mahsulotidir”.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib respublikamizda “yashil iqtisodiyot”ga o’tishda ekologik toza mahsulotlarni yetishtirish hamda yetishtirilgan mahsulotlarni istemolchi talabiga mos elektron savdoni amalga oshirish chuqur ilmiy tadqiqotlar olib borishni taqozo etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolada iqtisodiy bilishning bir qator usullaridan jumladan abstrakt mantiqiy yondashuv, statistik tahlil, analiz va sintez, induksiya va deduksiya kabi usullaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo’lindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Jahon tajribasiga ko’ra, barqaror rivojlanish o’sib borayotgan aholiga ehtiyojiga mos ekologik toza mahsulotlarni yetishtirish ustuvor hisoblanadi. Bugungi kunda dunyoning 170 dan ziyod mamlakatida organik qishloq xo’jaligi doimiy rivojlanib kelmoqda va bu ushbu mamlakatlar uchun aholini o’sib borayotgan talabini qondirishda muhim ro’l o’ynamoqda. Hisob-kitoblarga ko’ra, bugun mamlakatimizda yetishtirilayotgan ekologik toza tabiiy mahsulotlar 5%ni tashkil etadi. Albatta, bu juda katta ko’rsatkich bo’lmaydi ammo kelgusi taraqqiyot uchun muhim asos hisoblanadi. Bu mavjud muammoning oldini olish borasida mamlakatimizda aholi uchun xavfsiz, sifati yuqori bo’lgan 14 ming gektar maydonda organik mahsulotlar, jumladan, 8,5 ming gektar paxta, 2 ming gektar g’alla, 2,2 ming gektar meva-sabzavot va 1,1 ming gektar dorivor (kovul) ekinlari yetishtirish yo’lga qo’yilgan.

Ekologik toza mahsulotning afzalliklari juda kata hisoblanadi. Shunday usulda yetishtirilgan organik yoki ekologik toza mahsulotning tarkibida 95 foizgacha organik modda bo’ladi va bu inson salomatligiga hech qanday salbiy ta’sir qilmaydi.

Tahlil natijalariga ko’ra, respublikamizda qishloq xo’jaligini “yashil” iqtisodiyot talablariga mos rivojlantirish uchun katta iqtisodiy imkoniyatlar mavjud. Hisob-kitoblarga ko’ra, O’zbekiston Respublikasida 2019-2023-yillardagi barcha toifaladagi xo’jaliklarda yetishtirilgan qishloq xo’jaligi (dehqonchilik) mahsulotlari tizimli oshib borgan(1-jadval).

² <https://www.globalhungerindex.org/uzbekistan.html>

³ ЮНЕП, 2011 г. Навстречу «зелёной» экономике: пути к устойчивому развитию и искоренению бедности www.unep.org/greeneconomy

1-jadval. O'zbekiston Respublikasida 2019-2023-yillardagi barcha toifaladagi xo'jaliklarda yetishtirilgan dehqonchilik mahsulotlari (ming tonna).

№	Mahsulotlar/yillar	2019-y	2020-y	2021-y	2022-y	2023-y
1	Bug'doy	6093,5	6157,8	5984,8	6270,1	6270,1
2	Arpa	133,6	161,5	95,8	123,4	163,7
3	Makkajo'xori don uchun	421,3	475,3	590	656,4	781,4
4	Sholi	314,7	293,5	334,2	359,1	355,7
5	Suli	1,8	0,2	0,5	0,3	1,8
6	Dukkakli don ekinlari	339,6	401,6	439,8	469,5	511,4
7	Sabzavotlar – jami	10215,1	10020,2	10850,2	11162,9	11553,7
8	Mevalar va rezavorlar - jami	2752,7	2812,6	2852,6	2999,3	3121,7
9	Subtropik mevalar - jami	190,4	198,2	197,8	186,7	173,1
10	Sitrus mevalar	9,5	10	9,9	10,6	11,2

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, respublikamizda yetishtirilayotgan mahsulotlarning xalqaro bozorlardagi o'rnini mustahkamlash va sifatli oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish uchun qo'shimcha choralar ko'rish talab etilmoqda. Shulardan kelib chiqib, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 18-maydagi PF-5995-sonli farmoni bilan "Organik qishloq xo'jaligi va organik oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishni rivojlantirish konsepsiyasi" ishlab chiqilgan. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 25-apreldagi "Organik mahsulotlar to'g'risida"gi O'RQ-766-sonli qonuni mamlakatimizda organik qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirishni yanada kengaytirish uchun muhim me'yoriy asos sifatida xizmat qiladi.

Respublikamizda ekologik toza mahsulot yetishtirishning muhim asosi hisoblangan organik qishloq xo'jaligi – bugungi kunda jahon trendiga aylangan. Bu borada aholini yil davomida organik sabzavot va poliz mahsulotlari bilan ta'minlash, xususan, issiqxonalar orqali ta'minot tizimini yo'lga qo'yish alohida ahamiyat kasb etadi. Ekologik toza mahsulotlar yetishtirishda issiqxonalarni rivojlantirish orqali yilning istalgan faslida aholiga tabiiy mahsulotlarni yetkazib berish imkoniyati yaratiladi. Bu borada mamlakatimizda katta tajriba shakllangan bo'lib, zamonaviy (gidroponika) issiqxonalar, intensiv mevali bog'lar va tokzorlar tashkil etilmoqda.

Tadqiqotlarimiz natijalariga ko'ra, respublikamizda ekologik toza mahsulot yetishtirish bo'yicha 28 ming gektar maydonda intensiv usulda sabzavot yetishtirish yo'lga qo'yilgan. Natijada, hosildorlik sabzavotda gektariga 200–300 sentner, kartoshkada esa 1015 sentnerga yetkazilmoqda. Mavjud issiqxonalar soni so'nggi 5 yilda 3 barobarga oshib, umumiy maydoni 5,2 ming gektarga yetkazilgan. Ularda yetishtirilayotgan mahsulotlar hajmi 90 ming tonnadan 300 ming tonnagacha oshgan. Shuningdek, 72,2 ming gektar maydonda poliz ekinlari ekilgan. Bu raqamlar mamlakatimizda ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish bo'yicha katta salohiyat mavjudligini ko'rsatadi.

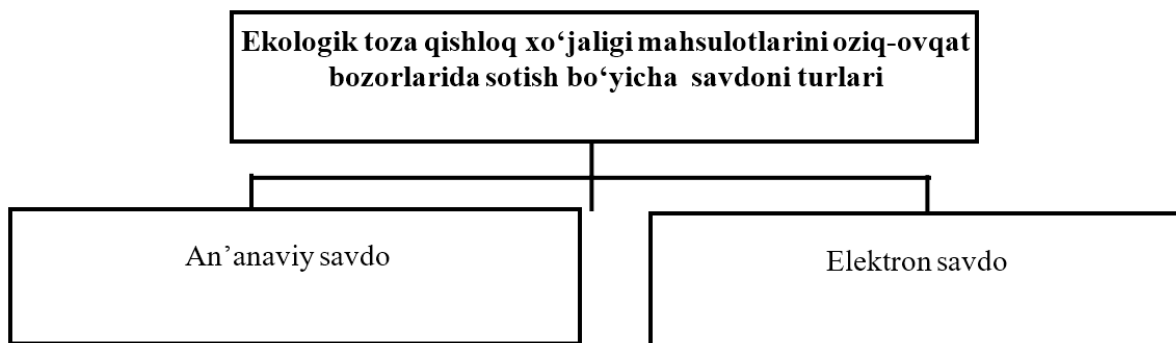
Aholining o'sib borayotgan ehtiyojlarini hisobga olib, 2023–2030-yillar davomida oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini 6 milliard dollardan 12 milliard dollarga yetkazish, oziq-ovqat sanoati korxonalarini sonini 22,4 mingdan 30 minggacha ko'paytirish, mahsulot assortimenti esa 1100 tadan 1500 tagacha oshirilishi rejalashtirilgan. Bu davrda 5 mingga yaqin investitsiya loyihalari amalga oshirilishi hamda qayta ishlash quvvatlari tashkil etilishi ko'zda tutilgan.

Mamlakatimiz oziq-ovqat sanoatida ish o'rinlari soni 110 mingdan 150 minggacha ortadi. Qayta ishlash quvvatlari meva-sabzavot mahsulotlarida 3 million tonnadan 3,5 million tonnaga, go'shda 427 ming tonnadan 650 ming tonnaga, sutda esa 2,4 million tonnadan 2,9 million tonnaga yetkaziladi. Natijada, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash hajmi 8 foizdan 25 foizgacha oshiriladi. Umumiy eksport hajmida qayta ishlangan mahsulotlar ulushi esa 31 foizdan (494 million dollar) 40 foizgacha (1 milliard dollar) yetkazilishi mo'ljallangan.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yetishtirilgan ekologik toza mahsulotlarni samarali sotish – bugunning eng dolzarb masalalaridan biridir. Xususan, bu mahsulotlarni elektron savdo tizimi asosida sotish nafaqat bozorga kirishni yengillashtiradi, balki daromadni keskin oshirish imkonini ham yaratadi. Hisob-kitoblarga ko'ra, jahon bozorida an'anaviy usulda yetishtirilgan olmaning narxi 1 kg uchun o'rtacha 0,75 AQSH dollarini, organik usulda yetishtirilgan olmaning narxi esa 2,9 AQSH dollarini tashkil etmoqda. Bu esa organik mahsulotlarni 4 barobar qimmatroq narxda sotish imkonini beradi.

Respublikamizda yetishtirilgan ekologik toza qishloq xo'jaligi mahsulotlarini sotishda elektron savdodan foydalanish muhim xisoblanadi. 1-rasm

Bugungi kunda qishloq xo'jaligi mahsulotini sotishda agrooziq-ovqat bozorini quyidagi turlari mavjud

1-rasm. Ekologik toza qishloq xo'jaligi mahsulotlarini OZIQ-OVQAT BOZORLARIDA sotish bo'yicha elektron savdoni muhim xususiyatlari.

- Elektron platformalar orqali mahsulotlar tezda buyurtma qilish va yetkazib berish mumkin. Bunda esa oziq-ovqat mahsulotlarining yaroqlilik muddatini hisobga olish juda muhim.

- Onlayn tizimlar orqali xaridor o'zi xohlagan mahsulotni, miqdorni va yetkazib berish vaqtini tanlay oladi. Bu shaxsiylashtirilgan xizmat ko'rsatishni yo'lga qo'yadi.

- Elektron savdoda narxlar ochiq bo'ladi, mahsulot sifati va mijozlar baholari ham ko'rsatiladi. Bu raqobatni kuchaytiradi va adolatli savdoni rag'batlantiradi.

- Vositachilarsiz savdo amalga oshiriladi, bu esa logistika va saqlash xarajatlarini kamaytiradi.

Kichik va o'rta fermer xo'jaliklari ham o'z mahsulotlarini keng auditoriyaga taklif qilishi, brendini shakllantirishi mumkin bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, respublikamizda ekologik toza va organik qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish va sotish va ayniqsa bunda elektron savdo usulidan foydalanish agrar iqtisodiyotimizda barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda quyidagi yangi imkoniyatlarni vujudaga keltiradi:

Birinchidan, O'zbekiston Respublikasida ekologik toza va organik qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirishni yo'lga qo'yish mutlaqo iqtisodiy taraqqiyotni ya'ni "yashil iqtisodiyot" tamoyillari asosida barqaror rivojlanishni ta'minlash imkoniyatini yaratadi. Ushbu yondashuv inson salomatligini saqlash, atrof-muhitni muhofaza qilish hamda tabiiy resurslardan oqilona foydalanish imkonini beradi.

Ikkinchidan, global oziq-ovqat xavfsizligi muammolari fonida organik mahsulotlarga bo'lgan ehtiyoj va talab ortib bormoqda. Bu esa O'zbekiston oldiga xalqaro standartlarga mos, ekologik xavfsiz va eksportbop mahsulotlar yetishtirishni shuningdek "halol" standartlar talabiga mos oziq-ovqatlarni oshirish imkoniyatini yaratmoqda.

Uchinchidan, qishloq xo'jaligida yetishtirilgan ekologik toza mahsulotlarni iste'molchi ehtiyojiga mos sotishda elektron savdo usulidan foydalangan holda agrooziq-ovqat mahsulotlarini samarali realizatsiya qilish muhim vosita hisoblanmoqda. Elektron savdo asosida ekologik toza mahsulotlarni sotish ortiqcha xarajatlarni qisqartirish, bozor shaffofligini ta'minlash hamda kichik ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlashda samarali mexanizm hisoblanadi.

To'rtinchidan, zamonaviy issiqxona texnologiyalari, intensiv bog'dorchilik va ekologik toza mahsulot yetishtirish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar, oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini oshirish va aholini yil bo'yi ta'minlashga xizmat qilmoqda. Bu esa elektron savdo asosida yangi iqtisodiy imkoniyatlarni yaratib yuqori daromad olishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Beshinchidan, respublikada organik mahsulotlar bozorini rivojlantirish nafaqat ichki ehtiyojni qondirish, balki eksport salohiyatini kengaytirish uchun ham muhim yo'nalishdir. Organik mahsulotlarning jahon bozorida an'anaviy mahsulotlarga nisbatan 2-4 barobar qimmatroq baholanishi bunga yaqqol misoldir. Natijada elektron savdo tizimidan foydalanish savdoda xarajatlarni kamaytirish hisobiga ham iste'molchilar, ham ekologik toza mahsulot ishlab chiqaruvchilarga yangi iqtisodiy imkoniyatlarni vujudga keltirmoqda.

Oltinchidan, kelgusida elektron savdoni yanada rivojlantirish agrar sohada "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirib logistika infratuzilmasini takomillashtirish, xalqaro bozorga chiqish mexanizmlarini soddalashtirish va ekologik madaniyatni oshirish kabi yo'nalishlar alohida e'tibor talab etmoqda.

Umuman olganda, ekologik toza agrooziq-ovqat mahsulotlarini yetishtirish va ularni elektron savdo orqali realizatsiya qilish O'zbekistonning barqaror rivojlanish strategiyasida muhim o'rin egallaydi va "yashil

iqtisodiyotning asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Shuningdek elektron savdo texnologiyalaridan foydalanish va qishloq xo'jaligi maxsulotlarini tijoratlashtirish asosida qishloq xo'jaligida yangi iqtisodiy imkoniyatlarni rivojlantirish va uning samaradorligini oshirishda alohida ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Polatov D.X. (2022). Yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanishning nazariy asoslari. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 18-maydagi PF-5995-sonli Farmoni. "Organik qishloq xo'jaligi va organik oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishni rivojlantirish konsepsiyasi".
3. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. (2022). "Organik mahsulotlar to'g'risida" O'RBQ-766-son, 25-aprel.
4. Mirzayev K.Dj., Ulug'murodov F.F, Rabbimov E.A. Tabiiy resursli iqtisodiyoti Matn: o'quv qo'llanma/Samarqand iqtisodiyot va servis instituti – Samarqand.: "STEP-SEL" MCHJ nashriyoti, 2024-458 bet.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 841-son qarori. (2022). 2030-yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalar to'g'risida.
6. Food and Agriculture Organization (FAO). (2019). The State of the World's Biodiversity for Food and Agriculture. Rome.
7. IFOAM – International Federation of Organic Agriculture Movements. (2020). Organic Agriculture Worldwide: Key results from the FiBL survey.
8. Kolegov M.G. (2021). Organik qishloq xo'jaligi: nazariy va amaliy asoslar. Moskva: AgroKitob.
9. Yegorov A.Yu., Peshkova A.V. (2020). Ekologik xavfsiz qishloq xo'jaligi texnologiyalari. Sankt-Peterburg: Ekopress.
10. FiBL & IFOAM – Organics International. (2023). The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends 2023.
11. O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi rasmiy ma'lumotlari (2023). www.agro.uz

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. aprel. № 3. navbatdan tashqari son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>